

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI IJTIMOYILASHTIRISHDA
IJTIMOIY-O'YINLARDAN FOYDALANISHNING
AHAMIYATI

Shakarova Nilufar Zuvaydullayevna

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim fakulteti

2-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Maqolada maktabgacha yoshdagi katta guruh bolalarini ijtimoiylashtirishda, har tomonlama rivojlanishida ijtimoiy-o'yinlardan foydalanishning o'rni va o'ziga xosliklari haqida fikrlar bayon qilingan.*

Kalit so'zlar: *ijtimoiylashuv, o'yin, ijtimoiy-o'yin texnologiyasi.*

Значение социально-игрового использования в социализации дошкольников.

Аннотация: *В статье изложены соображения о роли и особенностях использования социально-игровых средств в социализации, всестороннем развитии детей старшей группы дошкольного возраста.*

Ключевые слова: *социализация, игра, социально-игровые технологии.*

The importance of the use of socio-games in the socialization of preschool children.

Annotation: *the article describes the role and peculiarities of the use of socio-games in the socialization of children of a large preschool age, in their comprehensive development.*

Keywords: *socialization, gaming, socio-gaming technology.*

Maktabgacha ta'lim faoliyatidagi ijtimoiy-o'yin texnologiyalari. Bugungi kunda inson jamiyat hayotida faol ishtirok etishi, o'zini shaxs sifatida anglashi uchun doimiy ravishda ijodiy faollik, mustaqillikni namoyon qilishi, qobiliyatlarini kashf qilishi va rivojlantirishi, doimiy ravishda o'rganishi va o'zini takomillashtirishi kerak.

E. Shuleshko A. Ershova va V. Bukatov tomonidan taqdim etilgan "ijtimoiy-o'yin pedagogikasi" zamonaviy pedagogik texnologiyasi ushbu fikrga mos kelishga yordam beradi. Biz ijtimoiy-o'yin texnologiyasi tushunchasining tarkibini aniqlaymaiz. Bu yerda texnologiya ikkita tarkibiy qismdan: ijtimoiy va o'yindan iborat. Ijtimoiy tushunchasi shundan iboratki, aynan ijtimoiy sharoitda bolalarni muloqot qilish, bir-biri bilan o'zaro munosabatda bo'lish, eshitish va tinglash, o'z fikrlarini bildirish, umumlashtirish, tahlil qilish, muhokamalar olib borish, guruh kun tartibi shartlariga rioya qilish, o'yin

qoidasiga, umumiy qoidalarga bo'ysunish qobiliyatini o'rgatish mumkin. O'yin esa bolalarning yetakchi faoliyati, asosiy va sevimli mashg'ulotidir. O'yin orqali biz bolalarni o'zaro munosabatda bo'lishga o'rgatishimiz mumkin. (Muzokaralar olib borish, umumiy fikrga kelish qobiliyatiga qaratilgan o'yinlar). Ijtimoiy-o'yin texnologiyasi-tengdoshlar bilan o'yinda bolaning ijtimoiy-hissiy jihatdan rivojlanishini ta'minlaydi. Ijtimoiy-o'yin pedagogikasining asosi: "biz o'rgatmaymiz, balki o'yin ishtirokchilari bir-biriga va o'z tajribalariga ishonishni istagan turli vaziyatlarni yaratamiz, natijada ixtiyoriy o'qish va o'rganish samarasi namoyon bo'ladi" (V. M. Bukatov, E. E. Shuleshko).

Ijtimoiy-o'yin texnologiyasining asosiy g'oyasi bolalarning o'z faoliyatini tashkil etishdir-bunda bola o'zi qilishni istaydigan, tinglaydigan, tomosha qiladigan, muloqot qiladigan faoliyatni tanlaydi.

Maktabgacha ta'limning davlat ta'lim standarti maktabgacha ta'limning mazmuni, tuzilishi va tashkil etilishini tubdan yangi nuqtayi nazardan shakllantirishga qaratilgan. An'anaviy usullar bolaning shaxsiyatini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan ta'lim va tarbiyaning faol usullari bilan almashtiriladi. Asosiy o'rinni o'yin egallaydi. Ushbu o'zgaruvchan sharoitda maktabgacha ta'lim tarbiyachisi bolalarni rivojlantirishga turli xil integrativ yondashuvlarni, zamonaviy texnologiyalarning keng doirasini boshqarishi kerak. Ushbu texnologiyalardan biri ijtimoiy-o'yin texnologiyasidir.

Ijtimoiy-o'yin texnologiyasi harakat erkinligini, tanlash erkinligini, bolaning fikr erkinligini anglatadi. Ijtimoiy-o'yin texnologiyasida shartlar va qoida bir xil darajada muhimdir.

Ijtimoiy-o'yin texnologiyasidan mashg'ulotda ham, bolalarning erkin faoliyatini tashkil etishda ham tizimli foydalanish bolalarni umumiy ish yoki individual ishlarni birgalikda muvaffaqiyatli qilish va uni jamoaga aylantirish orqali birlashtirishga imkon beradi.

Ushbu texnologiya doirasidagi vazifalar quyidagilardir:

- bolalarga samarali o'zaro muloqot qilishni o'rganishga yordam berish;
- ta'lim jarayonini bolalar uchun yanada qiziqarli qilish;
- bolaning faol pozitsiyasini, mustaqilligini, ijodkorligini rivojlantirishga hissa qo'shish;
- maktabgacha yoshdagi bolalarda yangi narsalarni o'rganish istagini tarbiyalash.

Ijtimoiy-o'yin texnologiyasining tarkibiy qismlari:

- mikro guruhlarda ishlash;
- yetakchilikni o'zgartirish;
- bolalar birgalikdagi faol harakatlari;

- bir nechta faoliyat turlarini birlashtirish;
- tarbiyachi-sherik, maslahatchi rolini bajarishi.

Keling, barcha tarkibiy qismlarni batafsil ko'rib chiqaylik. Mikro guruh-bolalarning mustaqilligi uchun eng qulay sharoit hisoblanadi. Eng samarali muloqot va rivojlanish uchun bu kichik guruhlarda kichik yoshdagi bolalar juftliklar va uchliklarda, katta yoshdagi 5-6 boladan iborat guruhga birlashadilar. Maktabgacha yoshdagi bolalarning kichik guruhlardagi faoliyati ularda hamkorlik, kommunikativlik va o'zaro bir-birini tushunishni paydo bo'lishining eng tabiiy usuli hisoblanadi. Mikro guruh bolalarning o'yinda bo'linishi yoki qiziqishlariga qarab paydo bo'ladi (ya'ni mavjud mikro guruh). O'yinni mikro guruhlarga bo'lishda biz quyidagi belgilardan foydalanishimiz mumkin:

- sanash orqali;
- tanlash orqali
- ko'z rangi bo'yicha;
- kiyim rangi bo'yicha;
- ismdagi harflar va boshqalar.

Kichik guruhlarga bo'linish uchun juda ko'p asoslar mavjud, ular vaziyatga qarab o'zgarishi mumkin. Kichik guruhda o'zaro aloqada bo'lganda, bolalar o'z tajribalari bilan o'rtoqlashadilar, o'zaro munosabatda bo'lishni, muzokara qilishni, bir – birlariga yordam berishni o'rganadilar va eng muhimi-mustaqillikni o'rganadilar. Yetakchilikni o'zgartirish-vazifani bajarish jarayonida butun guruh ishtirok etadi: bolalar muhokama qilishadi, o'zaro muloqot qilishadi. Ammo biz bajariladigan vazifani faqat bittasiga topshirishimiz kerak: guruh kimni guruh sardori qilib tanlashga qaror qiladi, ovoz berish orqali yoki sanash orqali vakilni tanlaydi. Bitta kichik guruhda vazifalar soniga qarab bir nechta vakillar bo'lishi mumkin. Ushbu ish shakli faol bolalarni zeriktirmaslikka imkon beradi, shuningdek, tortinchoq bolalarni guruhga qo'shilishiga yordam beradi.

Bolalar harakati ham ijtimoiy-o'yin texnologiyasining tarkibiy qismlaridan biridir. O'yin faoliyati davomida bolalar guruh bo'ylab erkin harakatlanishlari mumkin: kichik guruhlar o'zgaradi, bolalar topshiriqni bajaradilar, xabarchi (vakil) yuboradilar, vazifalarni bajarish variantlarini izlaydilar va hokazo. Aytishimiz mumkinki, agar mashg'ulot paytida bolalar stullarda o'tirishgan yoki juda passiv harakat qilishgan bo'lsa, unda ijtimoiy o'yin texnologiyasi amalga oshmagan hisoblanadi.

Bir nechta faoliyat turlarini birlashtirish – hozirgi vaqtda ijtimoiy-o'yin texnologiyasining ajralmas qismi hisoblanadi. Bola uchun tengdoshlari bilan birgalikda bilim olish qiziqroq, hamda bola bilim olishga yanada ko'proq

harakat qiladi. Shuningdek, ijtimoiy-o'yin texnologiyasining muhim jihatlaridan biri tarbiyachi bolaga nisbatan sherik-hamkor rolini egallaydi. Bunda tarbiyachi guruhda o'yin davomida asosan nima to'g'ri va nima noto'g'ri ekanligini baholaydi va bu odatiy holga aylandi, o'rganish muammosi sifatida qabul qilinmaydi. Ammo vaziyatga boshqa tomondan qarasaq: bu tarbiyachi tomonidan tashkil etilgan bolalar ustidan qandaydir "boshqaruv"dan voz kechadi. Agar tarbiyachilar o'z faoliyatlarida maslahatchi rolini o'z zimmalariga olsalar, bu nafaqat tarbiyachining bolalar bilan munosabatlariga ijobiy ta'sir qiladi, balki hamkasblar bilan munosabatlarda ijobiy tomonlar ham paydo bo'ladi. Masalan, ko'plab tarbiyachilar ochiq mashg'ulotlarda o'zlarini noqulay his qilishadi va agar tarbiyachining o'zi bolalar bilan sherik rolini o'z zimmasiga olsa, u o'zining ochiq mashg'ulotiga kelgan hamkasblariga nisbatan erkin munosabatda bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, muvaffaqiyatli itimoiylashuv bolaning jamiyatga samarali moslashishini va shu bilan birga o'z-o'zini rivojlantirishga, o'z menini belgilashga va o'zi amalga oshirishga to'sqinlik qiladigan hayotiy nizolarga qarshi turish qobiliyatini o'z ichiga oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. K.Turg'unboyev, M.Tolipov, I.Oxunov IJTIMOIIY PEDAGOGIKA ASOSLARI (o'quv qo'llanma) Toshkent "Fan va texnologiya" 2008 yil
2. Н. П. Гришаева, Л. Н. Белая, Е. В. Брынцева Технологии эффективной социализации детей 3—7 лет : система реализации, формы, сценарии : методическое пособие. — М. : Вентана-Граф, 2017.
3. Михайленко, Т.М. Игровые технологии как вид педагогических технологий / Т.М. Михайленко // Педагогика: традиции и инновации: материалы международной научной конференции. — Челябинск: Два Комсомольца, 2011. — С. 140-146.
4. Nodira Egamberdiyeva IJTIMOIIY PEDAGOGIKA Toshkent 2009.